Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
11 päivänä helmikuuta 2021 [1]

Asia C-39/20

Staatssecretaris van Financiën
vastaan
Jumbocarry Trading GmbH

(Ennakkoratkaisupyyntö – Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat))

Ennakkoratkaisumenettely – Tullivelan tiedoksi antamista koskeva määräaika – Tiedoksi antamista koskevan määräajan kulumisen keskeyttäminen – Tullivelan vanhentuminen – Keskeyttämisen syitä koskevan säännöksen ajallinen soveltaminen – Oikeusvarmuuden periaate – Luottamuksensuojan periaate

1. Euroopan yhteisön lainsäätäjä päätti vuonna 1992 koota yhteen tekstiin tullilainsäädännön säännökset, jotka tuohon saakka olivat hajallaan useissa eri säädöksissä. Tuloksena oli yhteisön tullikoodeksista annettu asetus (ETY) N:o 2913/92 (jäljempänä yhteisön tullikoodeksi). [2]

2. Yhteisön tullikoodeksiin tehtiin myöhemmin useita muutoksia, kunnes se viimein kumottiin unionin tullikoodeksista annetulla asetuksella (EU) N:o 952/2013 [3] (jäljempänä unionin tullikoodeksi).

3. Unionin tullikoodeksin 288 artiklan mukaan eräitä sen säännöksiä oli määrä soveltaa 30.10.2013 alkaen ja eräitä muita vasta 1.5.2016 alkaen. [4] Jälkimmäisiin kuuluivat unionin tullikoodeksin 103 ja 124 artikla, joista ensin mainittu koskee tullivelan tiedoksi antamista koskevan määräajan kulumisen keskeyttämistä ja jälkimmäinen tullivelan lakkaamista.

4. Hoge Raad der Nederlanden (ylin tuomioistuin, Alankomaat) on pyytänyt unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja 124 artiklan 1 kohdan a alakohdan tulkinnasta.

[1] Alkuperäinen kieli: espanja.

[2] Yhteisön tullikoodeksista 12.10.1992 annettu neuvoston asetus (EYVL 1992, L 302, s. 1).

[3] Unionin tullikoodeksista 9.10.2013 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EUVL 2013, L 269, s. 1).

[4] Unionin tullikoodeksi tuli sen 287 artiklan mukaan voimaan 30.10.2013 eli kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se oli julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä 10.10.2013. Unionin tullikoodeksin 288 artiklassa täsmennetään, mitä sen artikloista sovelletaan 30.10.2013 alkaen ja mitä 1.5.2016 alkaen.

5. Ennakkoratkaisukysymyksillään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, voidaanko tullivelan vanhentumisajan kuluminen keskeyttää unionin tullikoodeksin säännöksellä tämän määräajan vielä kuluessa, mikä tarkoittaisi, että päivä, jona tulliviranomaiset voivat antaa velan tiedoksi (ja kantaa sen), olisi myöhäisempi kuin päivä, jona velka yhteisön tullikoodeksin mukaan vanhentui.

I Unionin oikeus

A Yhteisön tullikoodeksi

6. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 1, 3 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tullien määrä on aiheellisella tavalla annettava velalliselle tiedoksi heti, kun [tullivelka] on kirjattu tileihin.

– –

3. Tiedoksiantoa ei voida toimittaa velalliselle enää sen jälkeen, kun kolmen vuoden määräaika on kulunut siitä päivästä, jona tullivelka on syntynyt. Jos päätökseen on haettu muutosta 243 artiklan mukaisesti, määräajan laskeminen keskeytetään muutoksenhakumenettelyn ajaksi muutoshakemuksen jättöajankohdasta lukien.

4. Jos tullivelka on syntynyt sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, tiedoksianto velalliselle voi tapahtua 3 kohdassa tarkoitetun kolmen vuoden määräajan päätyttyäkin, jos voimassa olevat säännökset sen sallivat.”

B Unionin tullikoodeksi

7. Unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdassa säädetään seuraavaa:

”6. Ennen kuin tulliviranomaiset tekevät sellaisen päätöksen, joka vaikuttaisi kielteisesti hakijaan, tulliviranomaisten on annettava tiedoksi hakijalle seikat, joihin päätös on tarkoitus perustaa, sekä annettava hakijalle mahdollisuus ilmaista näkökantansa tietyn määräajan kuluessa päivästä, jona hakija vastaanottaa kyseisen tiedoksiannon tai jona hakijan katsotaan vastaanottaneen sen. Määräajan päätyttyä hakijalle annetaan asianmukaisella tavalla päätös tiedoksi.”

8. Unionin tullikoodeksin 29 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Edellä olevat 22 artiklan 4, 5, 6 ja 7 kohdan, 23 artiklan 3 kohdan sekä 26, 27 ja 28 artiklan säännökset koskevat myös ilman asianomaisen henkilön hakemusta tehtäviä tulliviranomaisten päätöksiä, paitsi jos tulliviranomainen toimii oikeusviranomaisena.”

9. Unionin tullikoodeksin 103 artiklan 1 kohdassa ja 3 artiklan b alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tullivelkaa ei voida antaa velalliselle tiedoksi enää, kun on kulunut kolme vuotta siitä päivästä, jona tullivelka on syntynyt.

– –

3. Edellä 1 ja 2 kohdassa vahvistettujen määräaikojen soveltaminen keskeytetään, jos:

– –

b) tulliviranomaiset antavat velalliselle tiedoksi 22 artiklan 6 kohdan mukaisesti seikat, joiden perusteella niiden on tarkoitus antaa tullivelka tiedoksi; kyseistä keskeyttämistä sovelletaan kyseisen tiedonannon päivämäärästä alkaen ja sen ajanjakson loppuun, jonka aikana velalliselle annetaan mahdollisuus ilmaista näkökantansa.”

10. Unionin tullikoodeksin 124 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Tuonti- tai vientitullivelka lakkaa jollakin jäljempänä luetelluista tavoista, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sellaisten voimassa olevien säännösten soveltamista, jotka koskevat tullivelkaa vastaavan tuonti- tai vientitullin määrän kantamatta jättämistä velallisen oikeusteitse todetun maksukyvyttömyyden vuoksi:

a) kun velalliselle ei enää voida 103 artiklan mukaisesti antaa tullivelkaa tiedoksi”.

11. Unionin tullikoodeksin 288 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Edellä olevaa 2, 7, 8, 10, 11, 17, 20, 21, 24, 25, 31, 32, 36, 37, 40, 41, 50, 52, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 68, 75, 76, 88, 99, 100, 106, 107, 115, 122, 123, 126, 131, 132, 138, 142, 143, 151, 152, 156, 157, 160, 161, 164, 165, 168, 169, 175, 176, 178, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 193, 196, 200, 206, 207, 209, 212, 213, 216, 217, 221, 222, 224, 225, 231, 232, 235, 236, 239, 253, 265, 266, 268, 273, 276, 279, 280, 281, 283, 284, 285 ja 286 artiklaa sovelletaan 30 päivästä lokakuuta 2013.

2. Muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja artikloja sovelletaan 1 päivästä toukokuuta 2016.”

C Delegoitu asetus (EU) N:o 2015/2446[5]

12. Delegoidun asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Määräaika, jonka kuluessa hakijan on ilmaistava näkökantansa ennen häneen kielteisesti vaikuttavan päätöksen tekemistä, on 30 päivää.”

II Tosiseikat, pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13. Jumbocarry Trading GmbH (jäljempänä Jumbocarry) on yhtiö, jonka kotipaikka on Saksassa. Se antoi 4.7.2013 Alankomaissa ilmoituksia posliinitavaraerien luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen. Näihin ilmoituksiin se merkitsi tavaroiden alkuperämaaksi Bangladeshin, millä perusteella niihin sovellettiin 0 prosentin etuustullia.

[5] Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 952/2013 täydentämisestä tiettyjä unionin tullikoodeksin säännöksiä koskevien yksityiskohtaisten sääntöjen osalta 28.7.2015 annettu komission delegoitu asetus (EUVL 2015, L 343, s. 1; jäljempänä delegoitu asetus N:o 2015/2446).

14. Koska tavaroista esitetty alkuperätodistus osoittautui väärennetyksi, Inspecteur van de Belastingdienst (verohallinnon tarkastaja, jäljempänä verotarkastaja) ilmoitti Jumbocarrylle 1.6.2016 päivätyllä kirjeellä aikovansa kantaa siltä jälkikäteen yleisen 12 prosentin tariffin mukaisen tullin. Samassa kirjeessä annettiin Jumbocarrylle mahdollisuus ilmaista näkökantansa 30 päivän määräajassa.

15. Viranomainen antoi 18.7.2016 tullivelan tiedoksi Jumbocarrylle maksuunpanopäätöksellä.

16. Jumbocarry nosti päätöksestä kanteen rechtbank Noord-Hollandissa (Pohjois-Hollannin alioikeus, Alankomaat), joka ratkaisi asian Jumbocarryn hyväksi sillä perusteella, että tullivelka oli jo vanhentunut, koska sen syntymisestä (4.7.2013) oli kulunut kolme vuotta.

17. Verotarkastaja valitti ensimmäisen oikeusasteen tuomiosta gerechtshof Amsterdamiin (Amsterdamin ylioikeus, Alankomaat), joka hylkäsi valituksen 27.2.2018 antamallaan tuomiolla.

18. Staatssecretaris van Financiën (valtiovarainministeriön valtiosihteeri, Alankomaat) teki tuomiosta kassaatiovalituksen Hoge Raad der Nederlandeniin, ja koska tämä ei ollut varma tiettyjen unionin tullikoodeksin sääntöjen ajallisista vaikutuksista, se päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko [unionin tullikoodeksin] 103 artiklan 3 kohdan b alakohtaa ja 124 artiklan 1 kohdan a alakohtaa tullivelkaan, joka on syntynyt ennen 1.5.2016 ja jonka vanhentumisaika ei ole sinä päivänä vielä päättynyt?

2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko oikeusvarmuuden periaate tai luottamuksensuojan periaate siinä tapauksessa esteenä tälle soveltamiselle?”

III Asian käsittely unionin tuomioistuimessa

19. Ennakkoratkaisupyyntö saapui unionin tuomioistuimeen 27.1.2020.

20. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Jumbocarry, Alankomaiden hallitus, komissio, neuvosto ja parlamentti.

21. Unionin tuomioistuin esitti asianosaisille ja ennakkoratkaisumenettelyn muille osapuolille kirjallisia kysymyksiä,[6] jotka koskivat

– unionin tuomioistuimen 5.12.2017 antamasta tuomiosta M.A.S. ja M.B.[7] ja erityisesti sen 42 kohdasta ilmenevien oikeusohjeiden mahdollisia vaikutuksia käsiteltävässä asiassa

– sitä, voidaanko riidanalaisen tullivelan katsoa syntyneen sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, kun otettiin huomioon 19.10.2017 annettu tuomio A[8] (54–62 kohta)

[6] Alankomaiden hallitus, komissio, neuvosto ja parlamentti vastasivat niihin (mutta Jumbocarry ei tehnyt näin).

[7] C-42/17, EU:C:2017:936; jäljempänä tuomio Taricco II. Koska kyseisen tuomion 42 kohtaan sisältyy erityinen viittaus ”tuomion Taricco 57 kohtaan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön”, nämä unionin tuomioistuimen esittämät kysymykset koskivat implisiittisesti myös 8.9.2015 annetun tuomion Taricco ym. (C-105/14, EU:C:2015:555; jäljempänä tuomio Taricco I) vaikutuksia käsiteltävään asiaan.

[8] C-522/16, EU:C:2017:778; jäljempänä tuomio A.

– unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdassa, luettuna yhdessä sen 29 artiklan kanssa, tarkoitetun tiedoksiannon rinnastettavuutta yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuun tiedoksiantoon, joka 10.7.2019 annetun tuomion CEVA Freight Holland [9] (43, 45, 46 ja 48 kohta) mukaan katkaisee kolmen vuoden vanhentumisajan kulumisen.

IV Asian tarkastelu

A Alustavia täsmennyksiä

22. Ennen kuin ryhdyn vastaamaan Hoge Raad der Nederlandenin ennakkoratkaisukysymyksiin, teen joitakin täsmennyksiä unionin tuomioistuimen asianosaisille ja ennakkoratkaisumenettelyn muille osapuolille esittämistä kysymyksistä.

23. Näissä unionin tuomioistuimen esittämissä kysymyksissä ei kyseenalaisteta ennakkoratkaisupyynnössä kuvattuja tosiseikkoja. [10] Niissä päinvastoin hyväksytään nämä tosiseikat ja pystytään tarjoamaan ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle toisenlainen näkökulma, joka ei täysin vastaa sen itsensä ottamaa näkökulmaa unionin oikeuteen.

24. Mikään ei estä unionin tuomioistuinta antamasta kansalliselle tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön ja sille esitettyjen huomautusten perusteella ohjeistusta tilanteista, joita ennakkoratkaisupyynnössä ei käsitellä, jos se pitää tätä tarpeellisena yhteistyön parantamiseksi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kanssa.

1. Teon, jonka tuloksena tullivelka on syntynyt, luonnehdinta ja sen vaikutukset vanhentumisaikaan

25. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 4 kohdassa säädetään, että ”jos tullivelka on syntynyt sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, tiedoksianto velalliselle voi tapahtua 3 kohdassa tarkoitetun [tullivelan syntymisestä laskettavan] kolmen vuoden määräajan päätyttyäkin, jos voimassa olevat säännökset sen sallivat”.

26. Vaikka yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 4 kohdassa tai sen muissa kohdissa ei käytettykään ilmausta *vanhentuminen*, unionin tuomioistuin on katsonut, että kolmen vuoden määräaika, johon niissä viitattiin, oli tosiasiallisesti tullivelan vanhentumisaika. [11]

[9] C-249/18, EU:C:2019:587; jäljempänä tuomio CEVA.

[10] Kuten unionin tuomioistuin 2.4.2020 antamassaan tuomiossa Coty Germany (C-567/18, EU:C:2020:267, 22 kohta) muistutti, ”koska yksinomaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on toimivaltainen toteamaan sen ratkaistavaksi saatetun oikeusriidan tosiseikat ja arvioimaan niitä, unionin tuomioistuimen on pääsääntöisesti rajoituttava tutkimaan niitä harkinnassa huomioon otettavia seikkoja, jotka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on päättänyt sille esittää, ja siis pitäydyttävä kyseisen tuomioistuimen vahvistamissa seikoissa”.

[11] 23.2.2006 annetun tuomion Molenbergnatie (C-201/04, EU:C:2006:136; jäljempänä tuomio Molenbergnatie) 42 kohdan mukaan ”tullivelan kantamista koskeva menettely” on tämän määräajan päätyttyä todellisuudessa vanhentunut, ”mikä merkitsee itse velan vanhentumista”.

27. Näin todellakin on, sillä ”vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan [yhteisön tullikoodeksin] 221 artiklan 3 kohdan ensimmäisessä virkkeessä vahvistetaan vanhentumissääntö, jonka mukaan maksettavien tuonti- tai vientitullien määrää koskevaa tiedoksiantoa ei voida toimittaa enää siinä vaiheessa, kun kolmen vuoden määräaika on kulunut päivästä, jona tullivelka on syntynyt”. [12]

28. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 4 kohdan mukaan kyseisessä koodeksissa vahvistettu tullivelan *vanhentumisaika* ei kuitenkaan rajoittunut tähän kolmeen vuoteen, jos tullivelka oli syntynyt ”sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin”.

29. Unionin tuomioistuin lausui näin asiassa, jossa tavarat oli luovutettu vapaaseen liikkeeseen lainvastaisella tavalla totuudenvastaisiin tietoihin perustuneen tulli-ilmoituksen laatimisen jälkeen. [13]

30. Unionin tuomioistuin totesi, että vaikka vapaaseen liikkeeseen luovuttaminen on yksi yhteisön tullikoodeksin 201 artiklassa luetelluista tullivelan synnyttävistä tekijöistä, ”tämä ei voi merkitä sitä, että tällainen velka ei ole tullikoodeksin 221 artiklan 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’tuloksena’ pääasiassa kyseessä olevan kaltaisista teoista”. [14]

31. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdassa säädetty kolmen vuoden määräaika voi siten ylittyä, jos teko, jonka tuloksena tullivelka on syntynyt, olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin. [15]

32. Sama sääntö sisällytettiin vähäisesti muutettuna unionin tullikoodeksin 103 artiklan 2 kohtaan. [16] Siinä säädetään, että jos tullivelka on syntynyt sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, velan tiedoksi antamisen määräaika voidaan pidentää vähintään viideksi vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi.

33. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin voisi näin ollen, jos sen menettelysäännöt tämän sallivat, [17] selvittää, vastaako tilanne käsiteltävässä asiassa tuomiossa A tarkasteltua tilannetta.

34. Vaikuttaa siltä, että näin on, sillä ennakkoratkaisupyynnön mukaan verotarkastaja ilmoitti 1.6.2016 Jumbocarrylle toimittamassaan tiedoksiannossa epäilevänsä ilmoitettujen tavaroiden todellista alkuperää ja totesi, että alkuperätodistus oli *väärennetty*. [18]

[12] 17.6.2010 annettu tuomio Agra (C-75/09, EU:C:2010:352, 30 kohta), jossa viitataan tuomion Molenbergnatie 39 kohtaan, ja 16.7.2009 annettu tuomio Snauwaert ym. (C-124/08 ja C-125/08, EU:C:2009:469, 28 kohta). Kursivointi tässä.

[13] Tuomio A. Kyseisessä asiassa yhtiö, jonka kotipaikka oli Saksassa, antoi useita ilmoituksia Brasiliasta ja Argentiinasta peräisin olevien tuotteiden luovutuksesta vapaaseen liikkeeseen Alankomaissa. Alankomaiden tulliviranomaiset katsoivat, että toimijoiden kesken oli otettu käyttöön liiketoimiketju, jolla ”riippumattomilta eteläamerikkalaisilta toimittajilta ostettujen – – tuotteiden alkuperäinen hinta oli keinotekoisesti nostettu seuraavien liiketoimien yhteydessä siten, että kyseessä olevien tuotteiden cif-tuontihinta oli kynnyshintaa korkeampi, asetuksissa – – tarkoitettujen lisätullien maksamisen välttämiseksi” (24 kohta). Unionin tuomioistuin katsoi, että ”siltä osin kuin kaikkien tai joidenkin lisätullien kantamatta jättäminen johtuu virheellisten tietojen toimittamisesta, on katsottava, että tällainen tullivelka on tullikoodeksin 221 artiklan 4 kohdassa tarkoitetulla tavalla ’tuloksena’ näiden tietojen toimittamisesta” (57 kohta).

[14] Ibidem, 58 kohta.

[15] Ibidem, 61 kohta.

[16] 103 artiklan 2 kohta: ”Jos tullivelka on syntynyt sellaisen teon tuloksena, joka sen suorittamishetkellä olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, 1 kohdassa tarkoitettu kolmen vuoden määräaika pidennetään vähintään viideksi vuodeksi ja enintään kymmeneksi vuodeksi kansallisen lainsäädännön mukaisesti.”

[17] Unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa Alankomaiden hallitus toteaa, ettei kassaatiovalituksen yhteydessä voida arvioida, oliko kyse teoista, jotka olisivat voineet johtaa rikosoikeudenkäyntiin, jos ensimmäisen ja toisen asteen tuomioistuimissa ei ole näin todettu.

[18] Ennakkoratkaisupyynnön 2.3 kohta. Unionin tuomioistuin täsmensi tuomion A 45 kohdassa yhteisön tullikoodeksin 201 artiklaan viitaten, että ”tästä säännöksestä seuraa, että tietoja, jotka ovat olleet tulli-ilmoituksen perustana, on pidettävä – – ’virheellisinä’, jos ne ovat johtaneet siihen, että kaikkia tai joitakin kannettavia tuontitulleja ei saada kannetuiksi”.

35. Jos ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vahvistaa, että teko, jonka tuloksena Jumbocarryn tullivelka syntyi, olisi voinut johtaa rikosoikeudenkäyntiin, tämä 4.7.2013 syntynyt velka ei olisi ollut vielä vanhentunut ja näin lakannut 1.6.2016 (verotarkastajan toimittaman tiedoksiannon päivämäärä) eikä myöskään 18.7.2016 (maksuunpanopäätöksen päivämäärä).

36. Tässä tilanteessa ei olisi tarpeen ryhtyä tarkastelemaan, mitä vaikutuksia yhteisön tullikoodeksin tai unionin tullikoodeksin mukaan oli teoilla, jotka keskeyttivät tullivelan kolmen vuoden vanhentumisajan kulumisen vuonna 2016. Toistan, ettei käsiteltävässä asiassa silloin sovellettaisi tätä kolmen vuoden määräaikaa.

2. Yhteisön tullikoodeksin mukainen tiedoksianto velalliselle

37. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 1 ja 3 kohdan mukaan tullien määrä, joka tulliviranomaisten oli laskettava heti, kun niillä oli käytettävissään tarvittavat tiedot,[19] oli annettava velalliselle tiedoksi ”aiheellisella tavalla” ja kolmen vuoden määräajan kuluessa siitä, kun tullivelka oli syntynyt.

38. Unionin tuomioistuin on ottanut kantaa tähän *tiedoksiantoon* ja todennut sen muodosta ja sisällöstä, että ”– – valtion toimivaltaisten viranomaisten on varmistettava sellainen tiedoksianto, jonka avulla tullivelallinen voi tuntea tarkasti oikeutensa”.[20] Mitään erityisiä menettelysäännöksiä ei sitä vastoin ole välttämätöntä noudattaa.[21]

39. Tiedoksiannon vaikutuksista unionin tuomioistuin on todennut, että ”tiedoksian[to] velalliselle – – johtaa tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdan mukaisesti [tullivelan lakkaamiseen johtavan] vanhentumisajan *katkeamiseen*”.[22]

40. Tiedoksiannoilla, joihin viitataan yhtäältä yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 1 ja 3 kohdassa ja toisaalta unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdassa ja 103 artiklan 3 kohdan b alakohdassa, on merkittäviä yhtymäkohtia. Ne eivät tietenkään ole kaikilta osin yhteneväiset,[23] mutta tietyissä olosuhteissa niitä voidaan pitää samansisältöisinä hallinnollisina toimina, jos valitaan lähestymistapa, jota unionin tuomioistuin käytti tulkitessaan ensiksi mainittua artiklaa.

41. Yhteisön tullikoodeksissa ei nimenomaisesti säädetty, että velallisen intressien vastaiset hallinnolliset päätökset oli annettava velalliselle tiedoksi ennen niiden tekemistä. Kuten edellä jo esitin, siinä ainoastaan säädettiin, että viranomaisen oli aiheellisella tavalla annettava tullien määrä tiedoksi velalliselle, ennen kuin kolmen vuoden määräaika oli kulunut siitä päivästä, jona tullivelka oli syntynyt.

[19] Yhteisön tullikoodeksin 217 artikla. Jos maksettavien tuonti- tai vientitullien määrä oli sama kuin tulli-ilmoitukseen merkitty määrä, sitä ei tarvinnut antaa tiedoksi, vaan tulliviranomaisten suorittaman tavaran luovutuksen katsottiin vastaavan tiedoksiantoa (ks. yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 2 kohta).

[20] Tuomio Molenbergnatie, 53 kohta. Tuolloin oli kyse siitä, voitiinko tiedoksiannoksi hyväksyä asiakirja, jossa ”– – ei millään tavoin viitata [yhteisön] tullikoodeksin 221 artiklaan tai mainita, että se koskee tullien määrän tiedoksiantoa velalliselle”, käyttääkseni sanamuotoa, jota käytettiin unionin tuomioistuimelle esitetyssä neljännessä ennakkoratkaisukysymyksessä, jota lainattiin tuomion 24 kohdassa.

[21] Ibidem, 53 ja 54 kohta ja tuomiolauselman neljäs kohta.

[22] Tuomio CEVA, 47 kohta. Kursivointi tässä.

[23] Kyseessä ei ole siis mikään automaattinen tai yleinen rinnastus: yhdyn tältä osin komission unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamaan vastaukseen (15 kohta ja sitä seuraavat kohdat). Tarkoitan pikemminkin sitä, että vastaavuutta arvioidaan kunkin *yksittäistapauksen* erityisten olosuhteiden valossa.

42. Unionin tuomioistuin on kuitenkin katsonut, että yhteisön tullikoodeksia sovellettaessa ennalta toimitettava tiedoksianto oli pakollinen,[24] koska sillä annettiin velalliselle tilaisuus tulla kuulluksi ja samalla varmistettiin, että ”toimivaltainen viranomainen voi ottaa asianmukaisesti huomioon kaikki merkitykselliset seikat”.[25] Tämä tiedoksianto, kuten edellä jo muistutin, ”katkaisi” tullivelan vanhentumisajan kulumisen.[26]

43. Koska yhteisön tullikoodeksissa ei nimenomaisesti velvoitettu toimittamaan tiedoksiantoa ennakolta velalliselle, siinä ei myöskään säädetty muista tiedoksiantoon liittyvistä seikoista, kuten mahdollisuuksista ilmaista näkökantansa tai sen ilmaisemiselle asetetusta määräajasta. Näistä seikoista oli tarkoitus säätää kansallisessa oikeudessa tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteita noudattaen.

44. Unionin tullikoodeksissa sitä vastoin säädetään jo nimenomaisesti tiedoksiannosta velalliselle, jotta tämä voi ilmaista näkökantansa puolustaakseen intressejään.[27] Yhteisön tullikoodeksia koskevan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti (ja tietyllä tapaa vastapainoksi puolustautumisoikeuden tunnustamiselle)[28] unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdassa annetaan tälle viranomaisen toimelle sen kolmen vuoden määräajan, jonka kuluessa velka on annettava tiedoksi, kulumisen keskeyttävä vaikutus, ja velan vanhentumisajan alkamisajankohta on sama kuin ajankohta, jona velka on syntynyt. Keskeyttäminen kestää sen määräajan loppuun, jonka aikana velalliselle annetaan mahdollisuus ilmaista näkökantansa,[29] minkä jälkeen määräajan kuluminen jatkuu.

45. Toisin sanoen unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettu määräajan kulumisen keskeyttäminen lisää 30 päivää siihen kolmen vuoden määräaikaan, joka lasketaan päivästä, jona tullivelka on syntynyt, ja jonka kuluessa velka on annettava tiedoksi. Näin se todellisuudessa pidentää (tosin hyvin lyhyellä ajalla) vanhentumisaikaa, jonka täytyttyä viranomaisen oikeus tullivelan kantamiseen lakkaa.[30]

46. Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että verotarkastaja ilmoitti Jumbocarrylle 1.6.2016 toimittamallaan tiedoksiannolla aikovansa kantaa tullivelan jälkikäteen 12 prosentin tariffin mukaisena tullina ja antoi tälle mahdollisuuden ilmaista näkökantansa 30 päivän kuluessa.

[24] Tuomio 3.7.2014, Kamino International Logistics ja Datema Hellmann Worldwide Logistics (C-129/13 ja C-130/13, EU:C:2014:2041, 28 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

[25] Ibidem, 38 kohta: ”Kyseessä olevan henkilön tai yrityksen tehokkaan suojan varmistamiseksi sen tavoitteena on erityisesti, että mainitut tahot voivat korjata virheen tai esittää sellaisia seikkoja, jotka koskevat niiden henkilökohtaista tilannetta ja jotka tukevat sitä, että päätös tehdään, että sitä ei tehdä tai että sillä on tietty sisältö.”

[26] Tuomio CEVA, 47 kohta. Kyseisessä tuomiossa viitataan vanhentumisajan ”katkeamiseen”, mutta asiayhteyden perusteella kyse ei välttämättä ollut varsinaisesta katkeamisesta (jolloin määräajan olisi alettava kulua uudelleen alusta) vaan pikemminkin ”keskeytymisestä”. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdassa viitataan kirjaimellisesti määräajan kulumisen keskeytymiseen muutoksenhaun seurauksena.

[27] Pääsääntönä on, että ”ennen kuin tulliviranomaiset tekevät sellaisen päätöksen, joka vaikuttaisi kielteisesti hakijaan, tulliviranomaisten on annettava tiedoksi hakijalle seikat, joihin päätös on tarkoitus perustaa, sekä annettava hakijalle mahdollisuus ilmaista näkökantansa tietyn määräajan kuluessa päivästä, jona hakija vastaanottaa kyseisen tiedoksiannon tai jona hakijan katsotaan vastaanottaneen sen” (unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohta). Ks. myös 29 artikla tilanteista, joissa tulliviranomaisen päätöstä ei ole tehty asianomaisen henkilön hakemuksesta.

[28] Tarkoituksena oli siten estää tullivelan lakkaaminen tilanteessa, jossa tiedoksianto toimitetaan määräajan jo lähes päätyttyä. Ks. komission ehdotuksen 91 artiklaan tehty tarkistus 62, Mietintö ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi unionin tullikoodeksista, asiakirja A7-0006/2013, s. 47.

[29] Unionin tullikoodeksin 24 artiklan f alakohdassa siirrettiin komissiolle valta antaa delegoituja säädöksiä, joissa vahvistetaan 22 artiklan 6 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetun määräajan kesto. Delegoidun asetuksen N:o 2015/2446 8 artiklan 1 kohdassa sen kestoksi vahvistetaan 30 päivää.

[30] Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen alaviite 11.

47. Jos tapahtumien kulku oli tällainen, ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen kannattaa edellä mainittua oikeuskäytäntöä soveltaessaan punnita seuraavia kahta riidan ratkaisemisen kannalta merkityksellistä seikkaa:

– Ensimmäinen on se, että tämän sisältöisellä tiedoksiannolla voitiin taata velalliselle asianmukaiset tiedot ja mahdollistaa se, että velallinen voi puolustaa oikeuksiaan tietoisena kaikista asiaan vaikuttavista seikoista, kuten yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohtaa tulkittiin tuomiossa Molenbergnatie. [31]

– Toinen on se, että tiedoksianto *katkaisi* (tai keskeytti) yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdan mukaisesti, sellaisena kuin unionin tuomioistuin sitä tulkitsee, [32] tullivelan syntymisestä laskettavan kolmen vuoden määräajan kulumisen.

48. Kolmen vuoden vanhentumisajan kuluminen on siten keskeytynyt (tai mahdollisesti katkennut) täysin riippumatta siitä, kumpaa tullikoodeksia sovellettiin (yhteisön tullikoodeksia vai unionin tullikoodeksia), sen jälkeen, kun verotarkastaja toimitti tiedoksiannon Jumbocarrylle 1.6.2016, toisin sanoen ennen kuin 4.7.2013 eli tullivelan syntymisestä laskettava kolmen vuoden määräaika oli päättynyt.

49. Koska sen kuluminen vastaavasti keskeytyi siihen asti, kunnes määräaika, joka velalliselle annettiin näkökantansa ilmaisemiseen, oli päättynyt, kolmen vuoden vanhentumisaika (tällä keskeytymisajalla pidennettynä), jonka täytyttyä tullivelka lakkaa, ei todennäköisesti [33] myöskään yhteisön tullikoodeksin mukaan ollut vielä päättynyt sinä päivänä (18.7.2016), jona maksuunpanopäätös annettiin tiedoksi Jumbocarrylle.

B Ennakkoratkaisukysymysten toissijainen tarkastelu

50. Ehdotan joka tapauksessa, että ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan siltä varalta, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin vielä senkin jälkeen, kun se on soveltanut edellä mainittuja kahta arviointiperustetta, [34] katsoo tarvitsevansa tulkintaa niistä unionin oikeuden säännöistä, joita ennakkoratkaisukysymykset koskevat.

1. Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys

51. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on epävarma kahden unionin tullikoodeksin säännöksen, joita sen 288 artiklan 2 kohdan mukaisesti on sovellettu 1.5.2016 alkaen, ajallisista vaikutuksista:

– ensimmäinen säännös koskee tullivelan vanhentumista (unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohta)

[31] Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohta. Unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa neuvosto on yhtä mieltä siitä, että tätä mahdollisuutta on tarkasteltava tapauskohtaisesti (eikä siis yleisesti).

[32] Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohta.

[33] Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 43 kohdassa jo totesin, näkökannan ilmaisemiseen annettavan määräajan vahvistaminen jätettiin yhteisön tullikoodeksissa kansalliselle lainsäätäjälle, jonka edellytettiin noudattavan vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita.

[34] Parlamentin mukaan ennakkoratkaisupyynnöstä tulee hypoteettinen, jos jompikumpi näistä kahdesta arviointiperusteesta hyväksytään (parlamentin vastaus unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin, 12 kohta).

– toinen säännös koskee saman velan lakkaamista (unionin tullikoodeksin 124 artiklan 1 kohdan a alakohta) silloin, kun sitä unionin tullikoodeksin 103 artiklan mukaan ei voida enää antaa tiedoksi velalliselle.

52. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen päätelmät ja asianosaisten ja ennakkoratkaisumenettelyn muiden osapuolten lausumat käsittelevät muun muassa sitä, luokitellaanko riidanalaiset säännökset menettelyllisiksi vai aineellisiksi säännöiksi. Tarkastelu voidaan mielestäni hyvin aloittaa tästä kysymyksestä.

a) Sovellettavien sääntöjen menettelyllinen tai aineellinen luonne ja tämän luonnehdinnan vaikutukset käsiteltävässä asiassa

53. Asianosaiset ja ennakkoratkaisumenettelyn muut osapuolet vetoavat *perinteiseen* oikeuskäytäntöön, jossa unionin tuomioistuin siinä yhteydessä, kun se arvioi uusien sääntöjen ajallisia vaikutuksia meneillään oleviin tilanteisiin tai jo lopullisiksi tulleisiin tilanteisiin, tekee eron sen mukaan, onko kyse menettelyllisistä vai aineellisista säännöistä.

54. Kyseisen oikeuskäytännön mukaan ”menettelysääntöjä katsotaan yleensä voitavan soveltaa kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin, toisin kuin aineellisia sääntöjä, joiden ei tavallisesti tulkita lähtökohtaisesti koskevan ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita”. [35]

55. Aineellisten sääntöjen ajallista soveltamista koskevaa oikeuskäytäntöään unionin tuomioistuin on täsmentänyt seuraavasti: ”– – uutta oikeussääntöä sovelletaan sen toimen voimaantulosta lukien, jossa siitä säädetään, ja vaikka tätä sääntöä ei sovelleta ennen voimaantuloa syntyneisiin ja lopullisiksi tulleisiin oikeudellisiin tilanteisiin, sitä sovelletaan välittömästi aikaisemman lainsäädännön soveltamisaikana syntyneiden tilanteiden tuleviin vaikutuksiin samoin kuin uusiin oikeudellisiin tilanteisiin. Toisin on vain – jollei oikeudellisten toimien taannehtivuuskiellon periaatteesta muuta johdu –, jos uuteen sääntöön liittyy erityisiä säännöksiä, joissa nimenomaisesti vahvistetaan sen ajallista soveltamista koskevat edellytykset”. [36]

56. Kyseiseen oikeuskäytäntöön [37] sallitaan asian olosuhteiden mukaan tiettyjä lievennyksiä. Tämä tarkoittaa seuraavaa:

– Menettelysääntöjä sovelletaan yleensä siitä päivästä alkaen, jona ne tulevat voimaan.

– Aineelliset säännöt sitä vastoin eivät vaikuta sellaiseen oikeudelliseen tilanteeseen, joka on tullut lopulliseksi ennen niiden voimaantuloa, paitsi jos niiden sanamuodosta, tarkoituksesta tai systematiikasta käy selvästi ilmi, että niille on annettava tällainen vaikutus. [38]

[35] Tuomio Molenbergnatie, 31 kohta.

[36] Tuomio 7.11.2018, O’Brien (C-432/17, EU:C:2018:879, 27 kohta).

[37] Sitä sovelletaan sekä tullialalla (ks. erityisesti tuomio 12.11.1981, Meridionale Industria Salumi ym. (212/80–217/80, EU:C:1981:270, 9 kohta) ja tuomio 9.3.2006, Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, EU:C:2006:162, 19–21 kohta) että muilla aloilla (ks. mm. tuomio 29.1.2002, Pokrzeptowicz-Meyer (C-162/00, EU:C:2002:57, 49 ja 50 kohta); tuomio 11.12.2012, komissio v. Espanja (C-610/10, EU:C:2012:781, 45 kohta) ja tuomio 7.11.2018, O’Brien (C-432/17, EU:C:2018:879, 26 ja 27 kohta).

[38] Tuomio 9.3.2006, Beemsterboer Coldstore Services (C-293/04, EU:C:2006:162, 21 kohta): ”aineellisen [unionin] oikeuden sääntöjä voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti tulkita siten, että ne koskevat ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita silloin, kun niiden sanamuodosta, tarkoituksesta tai systematiikasta käy selvästi ilmi, että niille on annettava tällainen vaikutus [ks. tuomio 12.11.1981, Meridionale Industria Salumi ym. (212/80–217/80, EU:C:1981:270, 9 kohta); tuomio 15.7.1993, GruSa Fleisch (C-34/92, EU:C:1993:317, 22 kohta) ja tuomio 24.9.2002, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio (C-74/00 P ja C-75/00 P, EU:C:2002:524, 119 kohta)]”.

– Poikkeuksena tästä säännöstä on tilanne, jossa ”unionin sääntely, jolla pyrittiin antamaan kokonaissäätely tullien jälkikannosta, sisälsi sekä menettelysääntöjä että aineellisia sääntöjä, jotka muodostivat sellaisen jakamattoman kokonaisuuden, jonka joitakin sääntöjä ei voitu niiden ajallisen vaikutuksen osalta tarkastella erikseen”. [39]

57. Jos lähdettäisiin ennakkoratkaisupyynnössä ja asianosaisten ja ennakkoratkaisumenettelyn muiden osapuolten esittämissä huomautuksissa otetusta näkökulmasta, olisi seuraavaksi määritettävä niiden unionin tullikoodeksin artiklojen luonne, joita ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee (eli määritettävä, ovatko ne menettelyllisiä vai aineellisia).

58. Tämän määrityksen tuloksena olisi todettava, että kyseiset säännökset ovat luonteeltaan aineellisia, ainakin jos pitäydytään siinä, mitä tuomiossa Molenbergnatie lausuttiin. Kyseisen tuomion mukaan yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohtaa on nimittäin ”pidettävä – – aineellisena säännöksenä”. [40]

59. Luonnehtiakseen tätä artiklaa aineelliseksi eikä menettelylliseksi säännöksi unionin tuomioistuin otti huomioon vaikutukset, joita aiheutuu siitä, että (viranomaiset) eivät anna velan määrää tiedoksi kolmen vuoden määräajassa, yhdessä yhteisön tullikoodeksin 233 artiklassa lueteltujen velan lakkaamisen syiden kanssa: niistä se päätteli, että jos kyseisissä kahdessa säännöksessä säädetyt edellytykset täyttyvät, tullivelka ”on vanhentunut ja siis lakannut”. [41]

60. Oltiinpa näistä toteamuksista (oikeuskirjallisuudessa) mitä mieltä tahansa, [42] unionin tuomioistuin on kiistatta päätynyt luonnehtimaan yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohtaa, luettuna yhdessä sen 233 artiklan kanssa, aineelliseksi säännöksi.

61. Tätä luonnehdintaa voidaan ilman muuta soveltaa unionin tullikoodeksin vastaavaan säännökseen: kyseisen koodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohta, luettuina yhdessä sen 124 artiklan 1 kohdan a alakohdan kanssa, vastaavat sisällöltään yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohtaa.

62. Tuomioon Molenbergnatie perustuvaa oikeuskäytäntöä sovellettaessa olisi siten todettava, että koska unionin tullikoodeksin säännökset, joiden tulkintaa pyydetään, ovat luonteeltaan aineellisia, niitä ei pidä soveltaa tullivelkoihin, jotka ovat syntyneet ennen niiden voimaantuloa.

63. Kieltoa, jonka mukaan uusia aineellisia sääntöjä ei saa soveltaa ennen niiden voimaantuloa tapahtuneisiin tosiseikkoihin, sovelletaan kuitenkin vain ”ennen niiden voimaantuloa syntyneissä ja lopullisiksi tulleissa oikeudellisissa tilanteissa”. [43] Tämä ei päde käsiteltävään asiaan, jossa vanhentumisaika ei ollut vielä päättynyt.

[39] 26.3.2015 annettu tuomio komissio v. Moravia Gas Storage (C-596/13 P, EU:C:2015:203, 36 kohta), jossa viitataan 12.11.1981 annettuun tuomioon Meridionale Industria Salumi ym. (212/80–217/80, EU:C:1981:270).

[40] Tuomio Molenbergnatie, 42 kohta: ”[yhteisön tullikoodeksin] 221 artiklan 3 kohtaa on pidettävä, toisin kuin saman artiklan 1 ja 2 kohtaa, aineellisena säännöksenä, eikä sitä näin ollen voida soveltaa ennen 1.1.1994 syntyneen tullivelan kantamiseen”.

[41] Ibidem, 41 kohta.

[42] Tuomio Molenbergnatie on hyvä esimerkki siitä, miten vaikeaa on tehdä selkeää eroa (summa divisio) menettelyllisten ja aineellisten sääntöjen välillä, sillä tällaisessa erottelussa jätetään joskus huomiotta näiden sääntöjen erottamaton yhteys. Yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdassa säädetään nimittäin suoraan velalliselle toimitettavaa tiedoksiantoa koskevista (*menettelyllisistä*) vaatimuksista, kuten määräajasta, jonka kuluessa se on toimitettava, ja muutoksenhaun keskeyttävistä vaikutuksista, vaikka kyseisen tiedoksiannon myöhästymisen (*aineellisena*) seurauksena on tullivelan vanhentuminen.

[43] Ks. edellä tämän ratkaisuehdotuksen 56 kohta.

64. Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perustellusti huomauttaa, tuomiolla Molenbergnatie ratkaistussa asiassa velallisen tilanne oli jo tullut lopulliseksi. Sitä vastoin Jumbocarryn tullivelka ei ollut vielä ”vanhentunut 1.5.2016”. [44] Tästä syystä se täsmentää, että ”asianosaisen tilanne eroaa tilanteesta, jota tuomion Molenbergnatie 41 kohta koskee”. [45]

65. Asiakirja-aineistosta nimittäin ilmenee,

– että Jumbocarryn tullivelka syntyi 4.7.2013

– että päivänä, jona unionin tullikoodeksin 103 ja 124 artiklaa alettiin soveltaa (eli 1.5.2016) – ja joka on eri kuin sen voimaantulopäivä –, [46] kyseisen tullivelan kolmen vuoden vanhentumisaika ei ollut vielä päättynyt. Se olisi päättynyt 4.7.2016, jollei verotarkastajan (1.6.2016) toimittama tiedoksianto olisi keskeyttänyt sitä, kuten käsiteltävässä asiassa tosiasiallisesti kävi.

66. Jumbocarryn oikeudellinen tilanne ei, siltä osin kuin on kyse velan vanhentumisesta, ollut siis tullut lopulliseksi silloin, kun Alankomaiden viranomainen keskeytti kolmen vuoden määräajan antamalla sille 1.6.2016 (unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdan ja 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti) tiedoksi syyt, joiden perusteella sen oli tarkoitus antaa tullivelka tiedoksi.

67. Tässä tilanteessa katson, ettei mikään ole esteenä tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja 124 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltamiselle. Ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on siten vastattava myöntävästi.

68. Tätä ratkaisua tukevat tuomioon Taricco I ja tuomioon Taricco II perustuvat yhtenevät kriteerit. Parlamentti viittasi ensin mainittuun tuomioon kirjallisissa huomautuksissaan, ja asianosaiset ja ennakkoratkaisumenettelyn muut osapuolet ovat voineet esittää lausumansa kummankin tuomion vaikutuksista unionin tuomioistuimen pyynnöstä.

b) Tuomion Taricco I ja tuomion Taricco II vaikutukset käsiteltävässä asiassa

69. Rikosoikeusdogmatiikassa yhtenä kiistanaiheena ovat perinteisesti olleet ongelmat, joita seuraa siitä, että rikosten vanhentumisaikoja pidennetään uudella lailla ennen kuin rikosten tekohetkellä voimassa olleet vanhentumisajat ovat kuluneet loppuun. [47]

70. Tällainen pidentäminen on nimittäin aiheuttanut vaikeuksia, kun sitä on tarkasteltu rikoslain taannehtivuuden in peius kieltävän yleisen periaatteen kannalta. Kyseinen kielto sisältyy Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 49 artiklan 1 kohtaan.

71. Tästä on esitetty seuraavat kaksi vastakkaista teoriaa: a) vanhentumisaikaan, jonka kuluminen on alkanut ennen uuden lain voimaantuloa, sovelletaan aikaisempaa lakia (tempus regit actum); ja b) mikään ei estä lainsäätäjää pidentämästä vanhentumisaikaa, mutta uutta (edellistä pidempää) vanhentumisaikaa sovelletaan vain rikoksiin, jotka aikaisemman lain mukaan eivät ole vielä vanhentuneet. [48]

[44] Ennakkoratkaisupyynnön 4.4.3 kohta.

[45] Ennakkoratkaisupyynnön 4.4.3 kohta in fine.

[46] Ks. unionin tullikoodeksin 288 artikla, joka esitettiin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 11 kohdassa.

[47] Ongelma on korostunut erityisesti tilanteessa, jossa rikokset, jotka siihen saakka ovat voineet vanhentua, on uusien lakien nojalla määritelty vanhentumattomiksi.

[48] Yleisesti katsotaan, että jos (aikaisemmat) vanhentumisajat ovat jo kuluneet loppuun, uudessa laissa säädettyjä vanhentumisaikoja ei voida soveltaa.

72. Vastauksessaan yhteen asiassa Taricco I esitetyistä ennakkoratkaisukysymyksistä unionin tuomioistuin tukeutui Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka koskee ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun yleissopimuksen (jäljempänä Euroopan ihmisoikeussopimus) 7 artiklaa, jossa tarkoitetut oikeudet vastaavat perusoikeuskirjan 49 artiklassa taattuja oikeuksia.

73. Unionin tuomioistuin lausui kyseisen oikeuskäytännön mukaisesti, että ”vanhentumisajan pidentäminen ja sen välitön soveltaminen eivät merkitse mainitun yleissopimuksen 7 artiklalla taattujen oikeuksien loukkaamista, koska kyseistä määräystä ei voida tulkita siten, että se estäisi vanhentumisajan pidentämisen silloin, kun ne teot, joista asianomaista syytetään, eivät koskaan ole vanhentuneet”.[49]

74. Julkisasiamies Kokott totesi samoin ratkaisuehdotuksessaan Taricco I: ”ajanjakso, jonka kuluessa rikoksesta voidaan asettaa syytteeseen, voi pikemminkin vielä muuttua myös rikoksen tekemisen jälkeen, kunhan teko ei ole vanhentunut”.[50]

75. Tuomio Taricco II tukee tätä näkemystä, sillä sen mukaan kansallinen lainsäätäjä voi ”pidentää vanhentumisaikaa ja soveltaa sitä välittömästi myös tekoihin, joista asianomaista syytetään ja jotka eivät ole vielä vanhentuneet”. Unionin tuomioistuin täsmentää, että tällainen pidentäminen ”ei lähtökohtaisesti ole ristiriidassa rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen kanssa (ks. vastaavasti tuomio Taricco [I], 57 kohta ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, johon siinä viitataan)”.[51]

76. Pitää paikkansa, että kansallinen lainsäädäntö, jota tuomio Taricco I ja tuomio Taricco II koskivat, eroaa käsiteltävässä asiassa riitautetusta lainsäädännöstä. Siinä ei varsinaisesti ollut kyse tekojen vanhentumisajan uudesta pidentämisestä vaan siitä, että aikaa, joksi vanhentumisajan kuluminen voitiin enintään katkaista, oli lyhennetty,[52] mistä seurasi, että ”vanhentumisen katkaisemisen ajallinen vaikutus kumoutui”.[53]

[49] Tuomio Taricco I, 57 kohta. Kyseisessä kohdassa mainittuun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön sisältyvät Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio Coëme ym. v. Belgia, nro 32492/96, nro 32547/96, nro 32548/96, nro 33209/96 ja nro 33210/96, 149 kohta, TEDH 2000-VII; Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 17.9.2009, Scoppola v. Italia (nro 2), nro 10249/03, 110 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 20.9.2011, OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Venäjä, nro 14902/04, 563, 564 ja 570 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

[50] Julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus (C-105/14, EU:C:2015:293, 120 kohta). Tämän näkemyksen tueksi hän mainitsi ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomion 22.6.2000, Coëme ym. v. Belgia (valitus nro 32492/96 ym., Recueil des arrêts et décisions 2000-VII, 149 kohta)”.

[51] Tuomio Taricco II, 42 kohta.

[52] Italian lainsäädännön mukaan vanhentumisajan kulumisen *katkaiseminen*, joka on eri oikeudellinen käsite kuin sen *keskeytyminen*, tarkoitti sitä, että jos vanhentumisajan kuluminen katkaistiin, se alkoi kulua alusta katkeamispäivästään lukien. Rikoslain 161 §:n mukaan sen kuluminen voitiin kuitenkin katkaista ajaksi, joka on enintään puolet (absoluuttisesta) vanhentumisajasta: rikoslain muuttamisesta lailla nro 251/2005 seurasi, että aika, joksi sen kuluminen voitiin katkaista, lyheni enintään neljännekseen yleisestä vanhentumisajasta. Tämän lainsäädäntömuutoksen seurauksena oli se, että vaikka vanhentumisaika pysyi lain nro 251/2005 voimaantulon jälkeen samana, tuomioistuintoimet katkaisivat vanhentumisen merkittävästi lyhyemmäksi ajaksi kuin ennen, mikä saattoi johtaa rankaisematta jättämiseen erityisesti tutkittaessa monitahoisia rikoksia, jotka edellyttivät perusteellista tutkimista. Tästä syystä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi, että rikoslain 161 §:n 2 momenttiin vuonna 2005 tehty muutos, jonka seurauksena ”vanhentumisajan katkeamisen seurauksena alkuperäinen vanhentumisaika voi pidetä ainoastaan neljänneksellä, johtaa tosiasiassa siihen, ettei vanhentumisaika tosiasiallisesti katkea useimpien syytteiden osalta” (tuomio Taricco I, 23 kohta).

[53] Tuomio Taricco I, 46 kohta.

77. Pitää myös paikkansa, että tuomiossa Taricco II, joka annettiin Corte costituzionalen (perustuslakituomioistuin, Italia) esittämän ennakkoratkaisupyynnön johdosta, unionin tuomioistuin käsitteli riidanalaista lainsäädäntöä eri näkökulmasta kuin tuomiossa Taricco I:

– Tuomiossa Taricco I tarkasteltiin, oliko italialaisella tuomioistuimella velvollisuus jättää soveltamatta arvonlisäveropetoksia koskevassa rikosoikeudenkäynnissä tiettyjä rikosten vanhentumisen katkaisemista koskevia kansallisia sääntöjä, jotka yhdistettynä menettelyjen tavanomaiseen kestoon kyseisessä jäsenvaltiossa johtivat käytännössä siihen, että rikoksentekijät jäivät rankaisematta unionin taloudellisten etujen kustannuksella.

– Tuomiossa Taricco I tehtyjä päätelmiä[54] täsmennettiin tuomiossa Taricco II, jossa velvollisuutta jättää soveltamatta vanhentumista koskevia kansallisia sääntöjä (joita Corte costituzionalen mukaan pidetään Italiassa aineellisina)[55] tarkasteltiin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen yhteydessä.[56] Siinä myös selvennettiin, mitkä ovat lainsäätäjän ja mitkä rikostuomioistuimen tehtävät korjattaessa tilannetta, jossa kansallinen oikeusjärjestys ei täytä vaatimuksia, jotka perustuvat velvollisuuteen suojata unionin taloudellisia etuja määräämällä tehokkaita, oikeasuhteisia ja vakuuttavia seuraamuksia.

78. Näiden kahden tuomion välillä havaittavilla eroilla ei kuitenkaan ole vaikutusta nyt tarkasteltavaan kysymykseen eli siihen, onko uutta vanhentumisaikaa, joka on edeltäjäänsä pidempi, lainmukaista soveltaa välittömästi sellaisiin tekoihin, jotka eivät ole vielä vanhentuneet.

79. Tässä nimenomaisessa kysymyksessä tuomiot ovat nimittäin yhtäpitävät: tuomion Taricco II 42 kohdassa hyväksyttiin varauksetta tuomion Taricco I 57 kohdassa esitetty lausuma ja siten myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö, johon tuomiossa Taricco I viitattiin.

80. Jos siis uudella säännöksellä on mahdollista pidentää rikosten, jotka eivät ole vielä vanhentuneet, vanhentumisaikaa välittömin vaikutuksin, sitä suuremmalla syyllä tähän perusteeseen on voitava vedota tilanteessa, jossa kyse on tullivelan (joka ei ole seuraamus) vanhentumisajan lyhytaikaisesta keskeyttämisestä ennen kuin kolme vuotta, jotka aikaisemman lainsäädännön mukaan vaaditaan velan toteamiseen vanhentuneeksi, ovat kuluneet loppuun.[57]

[54] Tuomion Taricco I mukaan vanhentumista koskevilla kansallisilla säännöillä vietiin toimenpiteiltä, joista kansallisessa oikeudessa säädettiin unionin taloudellisiin etuihin kohdistuvan lainvastaisen toiminnan torjumiseksi, niiden tehokkuus ja ennaltaehkäisevyys. Kansallisella tuomioistuimella oli siten oikeus jättää soveltamatta kyseisiä kansallisia säännöksiä, jos se oli välttämätöntä unionin oikeuden täyden vaikutuksen varmistamiseksi (47 ja 49 kohta).

[55] Tuomio Taricco II, 27 kohta.

[56] Corte costituzionale korosti, että ”unionin tuomioistuin lausui tuomiossa Taricco vain taannehtivuuskiellon periaatteen osalta siitä, soveltuiko kyseisessä tuomiossa esiin tuotu sääntö yhteen – – perusoikeuskirjan – – 49 artiklan kanssa[, mutta] unionin tuomioistuin ei kuitenkaan tarkastellut laillisuusperiaatteen toista osaa eli vaatimusta siitä, että seuraamusjärjestelmää koskevan lainsäädännön on oltava riittävän täsmällistä” (tuomio Taricco II, 19 kohta).

[57] Samoin totesi parlamentti ehdotettuaan, että käsiteltävään asiaan sovellettaisiin tuomion Taricco I 54–57 kohtaa: ”luottamuksensuojan periaatteeseen perustuvat vaatimukset ovat tiukemmat rikosasioissa kuin hallintoasioissa, joihin tullivelan kantaminen kuuluu” (kirjallisten huomautusten 42 kohta). Alankomaiden hallitus yhtyi tähän näkemykseen unionin tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin antamassaan vastauksessa (5 ja 6 kohta).

2. Toinen ennakkoratkaisukysymys

81. Toinen ennakkoratkaisukysymys on hyvin niukkasanainen. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa selvittää, ”jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi”, onko unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja 124 artiklan 1 kohdan a alakohdan soveltaminen yhteensopivaa oikeusvarmuuden periaatteen ja luottamuksensuojan periaatteen kanssa.

82. Parlamentti osallistuu menettelyyn toteamalla, että kansallinen tuomioistuin ”näyttää” toisella ennakkoratkaisukysymyksellään kyseenalaistavan niiden kahden unionin tullikoodeksin artiklan pätevyyden, joita ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee, vaikkakaan ei nimenomaisesti. [58]

83. Mielestäni ennakkoratkaisupyyntöä luettaessa ei kuitenkaan voida todeta, että toinen ennakkoratkaisukysymys ilmentää epäilyjä kyseisten unionin oikeussääntöjen pätevyydestä. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei kyseenalaista abstraktisti näiden sääntöjen pätevyyttä, vaan se kyseenalaistaa niiden ajallisen soveltamisen tietyssä yksittäistapauksessa. Pitää paikkansa, että se ennakkoratkaisupyyntönsä lopussa viittaa unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan jättämiseen soveltamatta, mutta ennemminkin käsiteltävän asian erityisolosuhteissa.

84. Ennakkoratkaisupyynnössä perustellaan vetoamista oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteisiin sillä, että ”voidaan väittää”, että tullivelan syntymisajankohtana (4.7.2013) ”velalliselle ei ollut selvää eikä ennakoitavissa, että tullilainsäädäntöä muutettaisiin tullien jälkikannon ja vanhentumisen osalta”. [59]

85. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kuitenkin myöntää, että hyväksymällä unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdan ja 29 artiklan unionin lainsäätäjä vahvisti velallisen oikeudellista asemaa ja antoi velalliselle oikeuden määräaikaan, jonka kuluessa sillä on mahdollisuus ilmaista näkökantansa. [60] Näiden säännösten liittäminen vanhentumisajan keskeyttämiseen täksi määräajaksi ei suinkaan merkitse, että velallisen asema huononisi siinä määrin, että unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohtaa olisi jätettävä soveltamatta. [61]

86. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”oikeusvarmuuden periaate edellyttää, että oikeussäännöt ovat selviä ja täsmällisiä ja että niiden vaikutukset ovat ennakoitavissa, jotta ne, joita asia koskee, tietäisivät, miten niiden tulee toimia niissä tilanteissa ja oikeudellisissa suhteissa, jotka kuuluvat unionin oikeusjärjestyksen alaisuuteen”. [62]

87. Oikeudesta vedota luottamuksensuojaan unionin tuomioistuin on todennut, että se ”koskee – – oikeusvarmuuden periaatteen välittömänä seurauksena jokaista yksityistä, joka on tilanteessa, josta ilmenee, että hänelle on – – hallinnon vuoksi syntynyt perusteltuja odotuksia. Vakuutteluja, jotka voivat synnyttää tällaisia odotuksia – –, ovat täsmälliset, ehdottomat ja yhtäpitävät tiedot, jotka on saatu toimivaltaisista ja luotettavista lähteistä. Kukaan ei sitä vastoin voi vedota tämän periaatteen loukkaamiseen, jollei hallinto ole antanut hänelle täsmällisiä vakuutteluja”. [63]

58 Kirjallisten huomautusten 2 kohta.

59 Ennakkoratkaisupyynnön 4.7.2 kohta.

60 Täksi määräajaksi vahvistetaan delegoidun asetuksen N:o 2015/2446 8 artiklan 1 kohdassa 30 päivää.

61 Ennakkoratkaisupyynnön 4.7.3 kohta.

62 Tuomio 3.12.2019, Tšekki v. parlamentti ja neuvosto (C-482/17, EU:C:2019:1035, 148 kohta).

63 Ibidem, 153 kohta.

88. Ensinnäkään kumpaankaan näistä periaatteista ei sisälly velvollisuutta säilyttää oikeusjärjestys muuttumattomana ajan kuluessa. Tullialan kaltaisella alalla, joka vaatii jatkuvaa mukautumista, olisi sitä paitsi erityisen perusteetonta odottaa, että lainsäädännössä ei tapahdu koskaan mitään muutoksia.[64] Tämän osoittavat useat peräkkäiset muutokset, joita yhteisön tullikoodeksiin tehtiin siitä lähtien, kun se hyväksyttiin vuonna 1992, siihen asti, kunnes se lopulta kumottiin asetuksella N:o 952/2013. Unionin tullikoodeksin antamista perusteltiin tarpeella ”ottaa huomioon unionin lainsäädännön kehitys”.[65]

89. Toiseksi siltä osin kuin on kyse edellä mainitusta luottamuksensuojasta, käsiteltävässä asiassa mikään ei viittaa siihen, että Alankomaiden viranomainen olisi missään vaiheessa antanut Jumbocarrylle ”täsmällisiä vakuutteluja” tullivelan kantamisesta.

90. Kolmanneksi oikeusvarmuuden periaate ei sulje pois sitä, että säännöksiä joudutaan tulkitsemaan, jos niiden sisältö aiheuttaa tulkintavaikeuksia, jotka herättävät epäilyjä yksityisissä, joita kyseiset säännökset koskevat tai joiden on sovellettava niitä: SEUT 267 artiklassa tarkoitettu oikeudellisen yhteistyön mekanismi perustettiin nimenomaan näiden epäilyjen poistamiseksi.

91. Neljänneksi uuden 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan lisäämisellä unionin tullikoodeksiin ei todellisuudessa muutettu mitenkään aiempaa oikeustilaa. Pikemminkin sillä vastattiin tarpeeseen antaa varmuus tietystä hallintoviranomaisille asetetusta velvoitteesta, joka unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön[66] mukaan oli olemassa jo yhteisön tullikoodeksissa ja jonka normatiivinen täytäntöönpano jäi kansalliselle lainsäätäjälle, koska siitä ei säädetty erikseen unionin oikeudessa.

92. Käsiteltävässä asiassa ei ole kysymys velallisen oikeudesta siihen, että tullivelka lakkaa automaattisesti ja väistämättä kolmen vuoden kuluttua siitä, kun se on syntynyt, vaan odotuksesta siitä, että näin käy, myös niiden yhteisön tullikoodeksin säännösten perusteella, jotka olivat voimassa silloin, kun kyseinen velka syntyi.

93. Toistan, että mitään tällaista oikeutta ei ollut vaan vain pelkkä odotus velan vanhentumisesta kolmen vuoden määräajan kuluttua edellyttäen, että tätä määräaikaa ei keskeytetä joko muutoksenhaulla tai viranomaisen toimella, jolla se ennen asiaa koskevan päätöksen tekemistä ilmoittaa aikomuksestaan kantaa tullivelka.

94. Kuten Alankomaiden hallitus totesi,[67] yhteisön tullikoodeksin voimassa ollessa tullivelan lakkaamisen ajankohtaa ei voitu ennakolta vahvistaa täysin varmasti, koska yhteisön tullikoodeksin 221 artiklan 3 kohdassa säädettiin mahdollisuudesta keskeyttää kolmen vuoden määräajan kuluminen, jos asiassa oli haettu muutosta 243 artiklan mukaisesti.[68]

64 Näin neuvosto muistutti kirjallisten huomautustensa 46 kohdassa.

65 Unionin tullikoodeksin johdanto-osan toinen perustelukappale.

66 Ks. tuomiossa Molenbergnatie ja tuomiossa CEVA kyseisistä yhteisön tullikoodeksin artikloista tehty tulkinta, joka esitettiin edellä tämän ratkaisuehdotuksen 38 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

67 Kirjallisten huomautusten 58 kohta.

68 Yhteisön tullikoodeksin 243 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan ”henkilöllä on oikeus hakea muutosta itseään suoraan ja henkilökohtaisesti koskevaan tullilainsäädännön soveltamiseen liittyvään tulliviranomaisten päätökseen”.

95. Unionin tuomioistuimen 221 artiklan 3 kohdasta tekemästä tulkinnasta voitiin päätellä, että myös yhteisön tullikoodeksin voimassaoloaikana viranomaisen toimittama tiedoksianto katkaisi kolmen vuoden määräajan, jonka kuluessa tullivelka oli annettava tiedoksi (ja vaikutti vastaavasti velan vanhentumiseen). [69]

96. Viidenneksi, kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin perustellusti korostaa, vanhentumisajan piteneminen, joka seuraa sen kulumisen keskeyttämisestä unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan mukaisesti toimitetulla tiedoksiannolla, liittyy suoraan velalliselle annettuun mahdollisuuteen tulla kuulluksi ennen kuin tulliviranomainen tekee sen intressien vastaisen päätöksen.

97. Tällä säännöllä varmistettiin, että velallisen oikeus tulla kuulluksi on tasapainossa unionin taloudellisten etujen kanssa. Tällaisen tasapainon tarpeessa ei ollut mitään uutta, ja myös periaate, jonka mukaan hallinnollinen tiedoksianto keskeyttää vanhentumisajan kulumisen, oli olemassa jo ennen unionin tullikoodeksia.

98. Kuudenneksi on huomattava, että vaikka vanhentumisajan pitenemistä velalliselle toimitetun tiedoksiannon keskeyttävän vaikutuksen seurauksena voitaisiin pitää ”uutena” piirteenä verrattuna yhteisön tullikoodeksin mukaiseen järjestelmään, joka oli voimassa 4.7.2013 (jolloin Jumbocarryn velka syntyi), unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan välitön soveltaminen 1.5.2016 alkaen ei myöskään vaaranna oikeusvarmuuden sitä puolta, joka koskee varmuutta sovellettavasta lainsäädännöstä.

99. Jokaisen huolellisen tullitoimijan on täytynyt olla tietoinen siitä, miten unionin tuomioistuin tulkitsee menettelysääntöjen ja aineellisten sääntöjen ajallista soveltamista siltä osin kuin on kyse sellaisten oikeudellisten tilanteiden, jotka eivät ole vielä tulleet lopullisiksi, tulevista vaikutuksista. Tämä oikeuskäytäntö on täysin vakiintunutta, ja tullialalla se on alkuisin vuodelta 1981. [70]

100. Unionin tullikoodeksin 103 artiklan 3 kohdan b alakohdan välitön soveltaminen mahdollistaa viime kädessä niiden maahantuojien yhdenvertaisen kohtelun, joiden velka ei ollut vielä lakannut vanhentuneena sinä ajankohtana, jona unionin tullikoodeksia alettiin soveltaa täysimääräisesti, riippumatta siitä, oliko velka syntynyt ennen tätä ajankohtaa vai sen jälkeen. Jokaisella niistä on 1.5.2016 lähtien ollut oikeus tulla kuulluksi unionin tullikoodeksin 22 artiklan 6 kohdassa tarkoitetussa tilanteessa samassa määräajassa, joka lasketaan samalla tavalla.

V Ratkaisuehdotus

101. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Hoge Raad der Nederlandenin esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Unionin tullikoodeksista 9.10.2013 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 952/2013 103 artiklan 3 kohdan b alakohtaa ja 124 artiklan 1 kohdan a alakohtaa sovelletaan ennen 1.5.2016 syntyneeseen tullivelkaan, jonka vanhentumisaika ei edellä mainittuna ajankohtana ollut vielä päättynyt, eikä kyseisten säännösten soveltamisella loukata oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteita.

[69] Edellä tämän ratkaisuehdotuksen 39 kohta.

[70] Tuomio 12.11.1981, Meridionale Industria Salumi ym. (212/80–217/80, EU:C:1981:270).